

Nervuška – ARTE o.z., Jurigovo námestie 5, Bratislava
**Výcvikový program: Artefiletika ako preventívna sociálno-výchovná
činnosť v škole**

**Využitie techník artefiletiky v adaptácii študentov na
strednú školu**

Mgr. Pavla Tet'áková, PhD.

Bratislava

2021

Na Slovensku sa prestup zo základnej na strednú školu deje v približne v 15. roku života človeka. Tento prestup so sebou prináša množstvo zmien, s ktorými sa

jednotlivec postupne vyrovnáva. Týmito zmenami sú najmä nová budova školy, noví učitelia, spolužiaci, prípadne aj predmety, zvýšenie nárokov na štúdium a s tým súvisiaca zmena učebných postupov. Študenti častokrát dochádzajú na strednú školu ďalej ako na základnú školu a niektorých čaká aj odlúčenie od rodičov v podobe bývania na internáte. Prechod na strednú školu je preto aj zmenou doterajšieho životného štýlu.

Na našej škole prebieha adaptačný proces prvákov za účasti školského psychológa, ktorý navštevuje tieto triedy v rámci triednických hodín raz do týždňa. Vstupy do týchto tried prebiehajú počas celého školského roka, nie sú teda viazané na obdobie prvých pár mesiacov. V rámci týchto hodín som sa pokúsila zaradiť aj niektoré techniky artefiletiky.

Technika č. 1: Čo by som bol, keby som bol...?

Túto techniku často využívam v rámci predmetu Sociálno-psychologický výcvik, preto som sa rozhodla dať ju do kreslenej podoby. Aktivita je uvedená v príručke SPV „Byť človekom“ od OZ Persona (2003). V pôvodnej verzii sú študentom prezentované podnetové slová, pričom oni na papier píšu, čím by boli, keby boli týmto podnetovým slovom. Potom sa papiere (nepodpísané) pozbierajú, vedúci skupiny číta odpovede a ostatní hádajú, kto to napísal. Ja som si pre potreby artefiletiky túto verziu modifikovala tak, že sa neháda, kto čo nakreslil, ale študent sám následne ukáže svoje kresby a porozpráva o nich.

Aktivita je zameraná na sebaopoznávanie študentov a následné poznávanie druhých.

Priebeh aktivity: Študenti si vyberú papier podľa svojho uváženia A3 alebo A4 a vyberú si kresliacu pomôcku, ktorou môže byť pero, ceruzka, farbičky..... Študenti si papier rozdelia na 6 častí (okienok), do ktorých budú kresliť. Podnetovými slovami môžu byť tieto: kvet, nábytok, jedlo, zviera, nádoba, časť odevu, vodný zdroj, stavba, dopravný prostriedok, časť krajiny, hudobný nástroj, rozprávka/film, mesto....

Vyberie sa približne 6, po jednom sa prezentujú študentom a tí dostanú čas, aby nakreslili svoju predstavu na papier. Na konci potom študenti porozprávajú o svojom výtvore.

Otázky na reflektívny rozhovor:

Študent prezentuje, aké konkrétne podoby a prečo si zvolil. Potom sa dopytujem na to, čo povedal. Viac je to pre mňa aktivita, aby študenti zistili, v čom sú si navzájom podobní a v čom sú si rozdielni.

Príklad v triede:

1.A (trieda pre intelektovo nadaných žiakov s rozšírenou výučbou matematiky)

Trieda má 22 žiakov. Táto aktivita bola druhá, ktorú som s nimi realizovala. Prvú sme mali spoločnú kresbu v skupinách. Na začiatku, keď som predstavila aktivitu, tak sa zdráhali. Zazneli najmä už klasické vety typu: „Neviem dobre kresliť.“, „Nebudem to vedieť dobre nakresliť.“ Ja zväčša poviem, že sa zameriavame na to, čo sa nakreslí a nie ako sa to nakreslí, nebudeme posudzovať kvalitu kresby. V tejto triede som vybrala nasledujúcich 6 podnetových slov: zvierka, kvet, dopravný prostriedok, jedlo, film, mesto alebo časť odevu. Z počiatočného zdráhania sa nakoniec rozkreslili. Moja skúsenosť je taká, že na konci aktivity sa nechcú verejne vyjadrovať ku svojej kresbe, tak chodím po triede a pýtam sa individuálne na to, čo bolo nakreslené a čo sa kreslí. Tak sú študenti viac ochotní niečo ku kresbe povedať.

Jedným z najaktívnejších žiakov v triede je jeden chlapec s Aspergerovým syndrómom a pridruženou dysgrafiou a dysortografiou druhého stupňa. Písomný prejav je veľmi nečitateľný, aj prevedenie kresby je značne kostrbaté. Chlapec je veľmi extravertovaný, rýchlo a nezrozumiteľne rozpráva, na čo sa sťažujú učitelia a aj jeho spolužiaci, že mu nič nerozumejú a je im hlúpe sa ho niekoľkokrát pýtať, aby to zopakoval. Prihlásil sa ako prvý, začal hneď rozprávať čo a ako nakreslil, ale z toho som rozumela len zlomok. Mám s ním takú vtipnú príhodu. Pri spoločnej kresbe hodinu predtým sa celý pokreslil (vlasý, tvár, tričko) suchým pastelom. Ja aj spolužiaci sme z toho ostali zdesení. Nevedela som vtedy, ako reagovať, tak som to nechala tak. Neskôr som volala s jeho mamou, aj som jej spomenula túto udalosť a ona na to zareagovala slovami: „Jaaaj, veď on je také prasa!“. No a tento študent sa teda ako zvierka nakreslil v podobe prasaťa. Z toho, čo som rozumela, preto, že prasa je také špinavé. Usudzujem, že mu to aj doma naznačili. Ako auto sa nakreslil vo forme nejakého elektrického Volkswagenu, lebo chce byť ekologický. Keby bol jedlom, tak by bol ázijskými rezancami, pretože rád chodí do ázijských bistier. Mestom by bol Viedňou, pretože sa mu páči architektúra. Toto bolo všetko, čo som rozumela, zvyšok vôbec netuším, čo rozprával, aj keď som ho dvakrát poprosila, aby

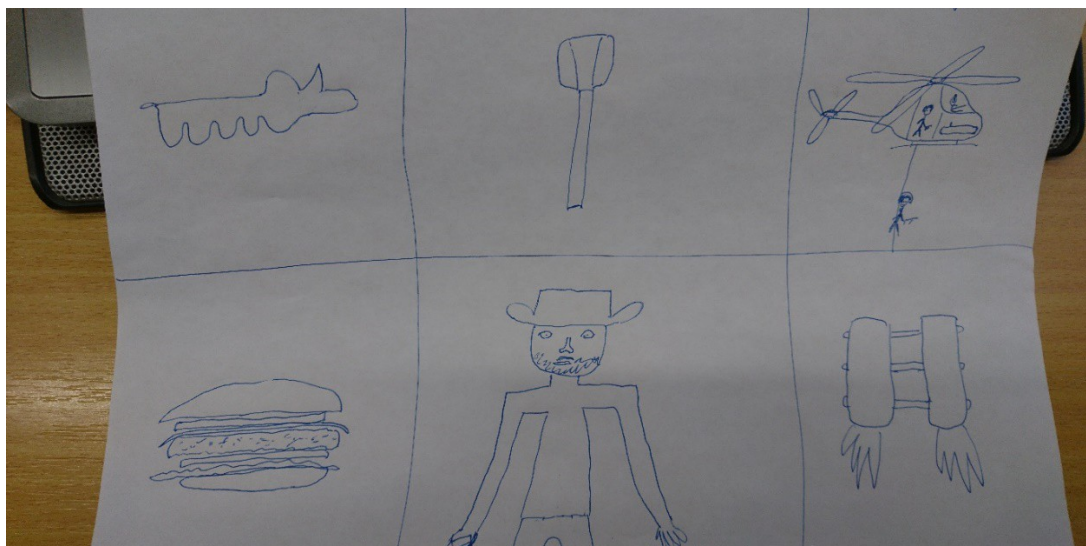
zopakoval, čo povedal. Stále som nerozumela. Akým kvetom by bol a akým filmom a prečo, netuším. Jeho kresba je na obr. 1.

Obr. 1.

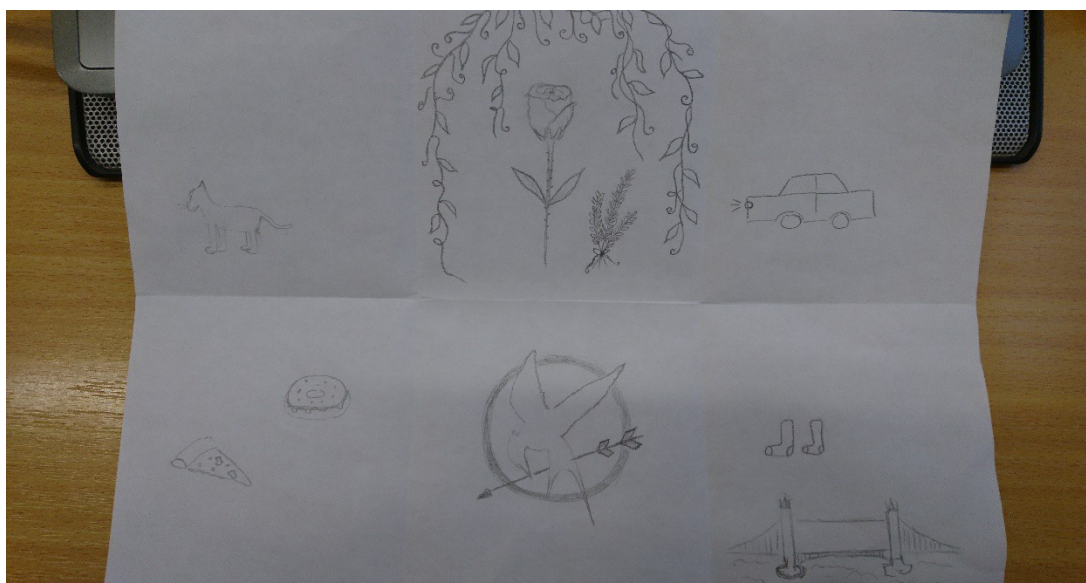
Druhým dobrovoľníkom (obr. 2) bol chlapec tiež veľmi extravertovaný, často leží na lavici, resp. pozerá do mobilu. Je inak komunikatívny a pre mňa trochu „frajer“, čo mám pocit, že sa prejavilo aj v jeho kresbe. Bol by nosorožcom, pretože je to nebezpečné zviera, tulipánom, pretože iné nevedel nakresliť, vojenským vrtuľníkom, pretože je to akčné, hamburgerom, pretože to je jeho najobľúbenejšie jedlo, Divokým Djangom, pretože sa ho každý bál a jetpackom, pretože by tak mohol letieť.

Obr. 2.

Potom som ich poprosila, či by sa aj nejaké dievča prihlásilo. Nakoniec sa podujalo jedno tiché dievča (obr. 3), ktoré jednak pôsobí nenápadným dojmom a jednak aj ticho rozpráva. Podľa toho, čo nakreslila a čo k tomu povedala, tak by túto plachosť aj chcela nejak prekonať. Nakreslila sa ako mačka a dodala k tomu, že je to jediné zviera, ktoré vedela nakresliť. Opýtala som sa jej, čo jej je na mačke sympatické, tak po dlhšom uvažovaní odpovedala, že mačka je taká osobnosť. Ako kvety si vybrala dva, pretože jej dobre voňajú – ruža a levanduľa. Auto stačí „normálne osobné“, jedlo má najradšej pizzu a hamburger. Film Hunger Games, pretože hrdinka je odvážna. Mesto Londýn, pretože sa jej tam páči a chce tam ísť študovať.

Obr. 3.

V rámci skupiny sa najčastejšie objavil tulipán a ruža, u chlapcov prevažoval najmä športový typ auta, hamburger a pizza boli najkreslenejšími jedlami a u filmov dominovali sci-fi a fantasy filmy.

Technika č. 2: Ako sa práve teraz cítim...

Inšpiráciou pre túto techniku mi bola hodina arteterapie s doc. Dorotou Uhrovou, ktorú sme robili počas štúdia na Katedre psychológie FiF UK v Bratislave počas hodín Arteterapie. Aktivita je zameraná na reflexiu momentálneho prežívania.

Priebeh aktivity:

Študenti sa rozdelia do menších skupín po 4-5. Každý študent si vyberie papier a kresliace potreby podľa vlastného výberu. Na papier nakreslí, ako sa momentálne cíti. Keď majú všetci v skupine nakreslené, posunú svoj papier doprava svojmu spolužiakovi a ten nechá túto kresbu na seba chvíľu pôsobiť a následne do tejto kresby niečo dokreslí, podľa vlastného uváženia a svojimi kresliacimi pomôckami. Takto kresba putuje celou skupinkou, až sa vráti k pôvodnému majiteľovi. Ten sa potom ku kresbe vyjadří.

Otázky na reflektívny rozhovor:

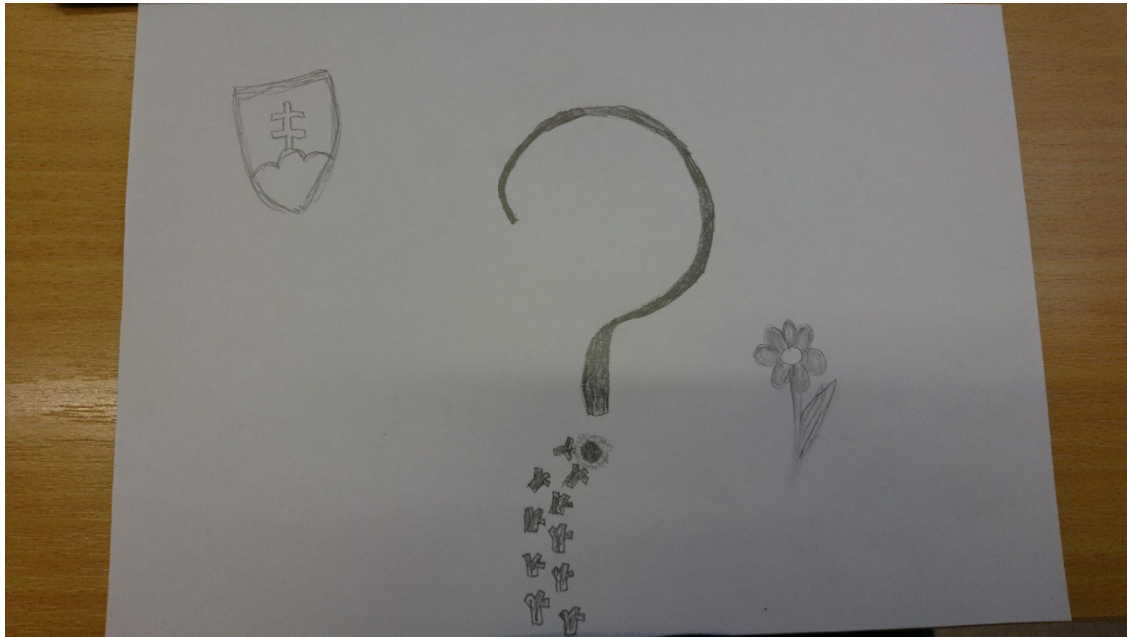
1. Darilo sa ti nakresliť to, ako sa momentálne cítiš?
2. Ako si sa cítil/a? Čo bola tvoja pôvodná kresba?
3. Čo sa ti ľahšie kreslilo – tvoj momentálny pocit, alebo dokresľovanie ostatným do ich kresieb?
4. Aká kresba sa ti vrátila? Ako na teba pôsobí? Zmenil sa tvoj pocit, keď sa pozeráš na svoju „novú“ kresbu?
5. Je v „novej“ kresbe niečo, čo ti prekáža, alebo naopak ťa oslovuje?

Príklad v triede:

1.B (bežná trieda s rozšírenou výučbou matematiky)

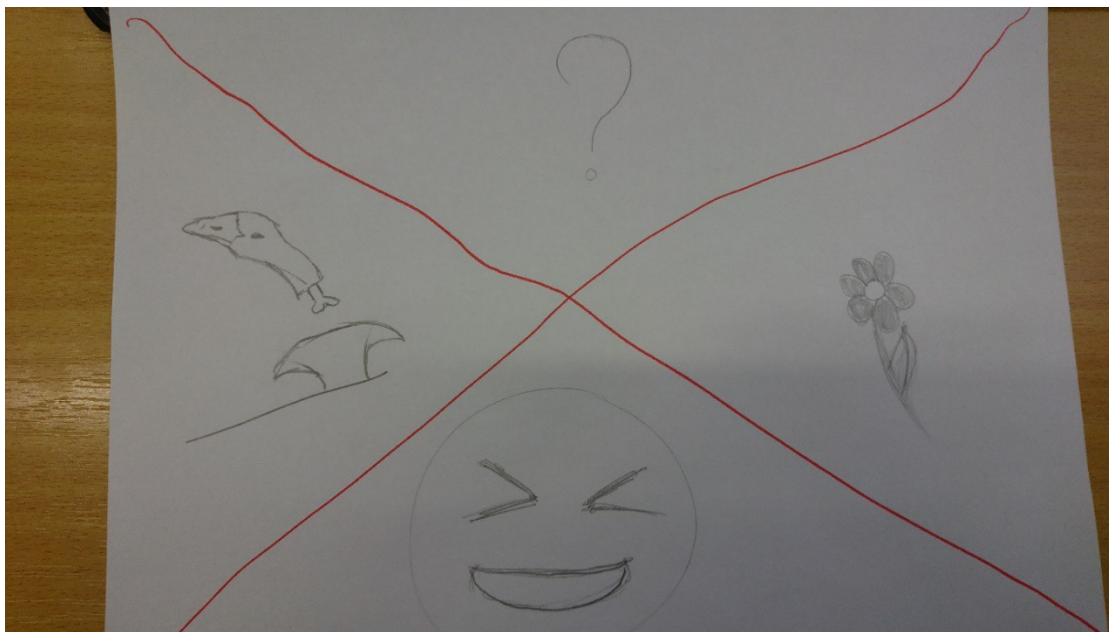
Tak ako som zvyknutá, aj tu na začiatku zazneli vety typu: „Neviem kresliť.“, pričom sa pridalo ešte aj „Neviem, ako sa cítim.“, „Neviem, ako mám nakresliť, ako sa cítim.“, „Nechce sa mi kresliť.“ Moja reakcia bola: „Myslím si, že takéto pocity sa dajú veľmi ľahko znázorniť.“ Zrazu sa u študentov zasvietila žiarovka a z „Neviem, ako sa cítim“ vznikol obr. 4.

Obr. 4.

A z pocitu Nechce sa mi kresliť vznikol obr. 5.

Obr. 5.

Ani jeden z týchto dvoch študentov sa ku kresbe na konci nevyjadroval, čiže neviem k tomu nič bližšie povedať.

Ak mám posúdiť celkový priebeh aktivity, tak študenti zväčša ochotne a radi kreslili, ale na konci sa k výslednej kresbe nechcel vyjadriť nikto. Snažím sa v tomto smere netlačiť na pílu, hoci by som bola rada, keby sa našiel aspoň jeden dobrovoľník. Chcela by som sa o študentoch niečo dozvedieť a bola by som aj rada, keby sa

dozvedeli aj oni o sebe navzájom. Uvedomujem si, že verbalizovať svoje prežívanie je náročná úloha a o to náročnejšia v novovznikajúcom kolektíve, kde sa nachádza ďalších 30 študentov. Takto aspoň (pevne verím) si užili spoločne strávený čas pri kreslení a snáď im to bolo prospešné aj v rámci môjho cieľa pomôcť pri stmelovaní kolektívu a vytvárať v ňom pozitívnu atmosféru.

V kresbách na začiatku prevažovali najmä smajlíky rôznych výrazov (s rovnými neutrálnymi ústami, smutné a spiace) – obrázky nižšie. Na mňa veľa kresieb pôsobilo dosť agresívne, ba priam násilné a strašidelne. Najmä to, čo študenti do jednotlivých kresieb dokresľovali.

Obr.6.

Obr.7.

